

بررسی عملکرد تدریس اثربخش اعضای هیات علمی دانشگاه اصفهان بر اساس رویکرد ارزشیابی دانشجویان

حسن اسلامیان^۱، سید ابراهیم میرشاه جعفری^{۲*}، محمدرضا نیستانی^۳

چکیده

زمینه و اهداف: بررسی عملکرد تدریس اثربخش اعضای هیات علمی از طریق ارزشیابی دانشجویان، از موثرترین روش‌ها برای شناخت بهتر نقاط قوت و ضعف عملکرد آموزشی است که می‌تواند بستری را برای رشد کیفیت تدریس استادان فراهم نماید. در همین راستا مطالعه حاضر با هدف ارزیابی عملکرد تدریس اثربخش اعضای هیات علمی دانشگاه اصفهان، بر اساس رویکرد ارزشیابی دانشجویان انجام گردید.

روش بررسی: پژوهش حاضر در نیمسال اول سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی به روش مقطعی انجام شد. جامعه آماری تحقیق مشتمل بر کلیه اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه اصفهان بود که ۵۴ نفر از آنها با روش نمونه‌گیری در دسترس در مطالعه مشارکت داده شدند. هر عضو هیات علمی توسط تعدادی از دانشجویان کلاسهای درسش مورد ارزیابی قرار گرفت. انتخاب نمونه از بین دانشجویان، بر اساس فهرست کل دروس و کلاسهای درس استادان مشارکت کننده در مطالعه بود که سه کلاس درس از هر استاد به روش تصادفی ساده انتخاب شدند و در مجموع ۲۲۱۰ نفر از دانشجویان در پژوهش مشارکت داده شدند. ابزار مطالعه، پرسشنامه محقق ساخته تدریس اثربخش بود و تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۰ و شاخص‌های آماری فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار، آزمون T مستقل، تحلیل واریانس و آزمون توکی انجام شد.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از آن است که اعضای هیئت علمی در انجام تدریس اثربخش به ترتیب در مولفه‌های روابط انسانی (با میانگین و انحراف معیار ۱۵/۰۱±۲/۵۶)، ویژگی‌های شخصیتی (با میانگین و انحراف معیار ۱۴/۷۸±۳/۴۷)، مدیریت کلاس (با میانگین و انحراف معیار ۱۳/۷۱±۱/۹۴)، اجرای تدریس (با میانگین و انحراف معیار ۱۳/۴۷±۲/۰۶)، ارزشیابی (با میانگین و انحراف معیار ۱۳/۴۵±۳/۰۴) و طراحی تدریس (با میانگین و انحراف معیار ۱۳/۱۷±۲/۴۹)، بیشترین تا کمترین نمره را کسب کردند. همچنین بر اساس جدول استاندارد مطلوبیت، عملکرد تدریس اثربخش اعضای هیئت علمی، در مجموع در حد نسبتاً مطلوبی بوده است و به تفکیک مولفه‌ها، در مولفه‌های طراحی تدریس، اجرای تدریس، مدیریت کلاس و ارزشیابی در حد نسبتاً مطلوب و در مولفه‌های روابط انسانی و ویژگی‌های مطلوب شخصیتی، در حد مطلوب بوده است.

نتیجه‌گیری: در مجموع یافته‌های پژوهش حاضر بیانگر عدم مطلوبیت کلی عملکرد تدریس اثربخش اعضای هیات علمی و همچنین عدم مطلوبیت عملکرد استادان در مولفه‌های طراحی تدریس، اجرای تدریس، مدیریت کلاس و ارزشیابی بوده است که بیانگر وجود ضعف‌های جدی در عملکرد تدریس اثربخش استادان است.

کلمات کلیدی: تدریس اثربخش، اعضای هیات علمی، ارزشیابی، دانشجویان.

۱- دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

تلفن: ۰۹۳۹۸۰۸۵۹۸۶

۲- *نویسنده مسئول، (استاد) گروه علوم تربیتی، برنامه ریزی درسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

تلفن: ۰۹۱۳۱۱۶۱۳۸۴

۳- (استادیار) گروه علوم تربیتی، برنامه ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

مقدمه

فرآیند تدریس و جبران نواقص آموزشی مؤثر است. ارزشیابی آموزشی فرایندی نظام‌دار برای جمع‌آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات جهت بررسی تحقق اهداف مورد نظر و بهبود کیفیت برنامه‌های آموزشی در دانشگاه است (۲۰). کاوش و مطالعه در خصوص ارزیابی تدریس اثربخش در دانشگاه، از یکسو بازخورد مناسبی برای تجزیه و تحلیل مسائل آموزشی و تصمیم‌گیری در اختیار مسئولان آموزشی قرار می‌دهد و از طرفی استادان می‌توانند با آگاهی از عملکرد تدریس خود، به اصلاح روش‌های آموزشی خود و در نتیجه افزایش کیفیت تدریس خود بپردازند (۲۱). با انجام ارزشیابی مستمر از عملکرد تدریس اثربخش استادان و کسب اطلاعات در مورد آن، مدیران می‌توانند به طور مطلوب رشد حرفه‌ای استادان را هدایت نموده و از پتانسیل کاری و خلاقیت آنها به طور درست استفاده نمایند (۲۲).

رویکردهای مختلفی برای ارزشیابی عملکرد تدریس اثربخش استادان وجود دارد که اهم آنها عبارتند از ارزشیابی توسط مسئولان، ارزشیابی از طریق همکاران، ارزشیابی توسط دانشجویان و خودارزیابی مدرسان (۲۳). یکی از متداول‌ترین روش‌های ارزشیابی از عملکرد تدریس اعضای هیات علمی، استفاده از نظرات دانشجویان است که از سال ۱۹۲۰ میلادی شروع شد (۲۴) و در چهار دهه اخیر به عنوان روش اصلی و غالب در این زمینه مطرح شده است (۲۵). امروزه ارزشیابی کیفیت تدریس استادان توسط دانشجویان، کاربرد زیادی در دانشگاه‌های بزرگ دارد و یک روش معمول و جزء لاینفک تدریس در کالج‌ها و دانشگاه‌های آمریکا است (۲۶). به زعم صاحب‌نظران و محققان، دانشجویان می‌توانند بهترین قضاوت کننده درباره محتوا و شیوه تدریس اساتید باشند و هیچ کس به اندازه دانشجویان از شایستگی لازم برای ارزشیابی عملکرد تدریس اساتید بهره‌مند نیستند (۲۷). داده‌های حاصل از ارزشیابی عملکرد آموزشی استادان توسط دانشجویان، بازخورد مناسبی درباره توانمندی‌های علمی و

امروزه مهمترین رسالت نظام آموزش عالی، فراهم نمودن بستری مطلوب در راستای رشد و تعالی ظرفیت‌ها و استعداد‌های فراگیران به عنوان سرمایه‌های فکری در جامعه اطلاعاتی و دانایی محور می‌باشد. در این میان یکی از مهمترین ارکان مؤسسات آموزش عالی، اعضای هیات علمی و نیروهای انسانی خبره‌ای هستند که بار اصلی آموزش را بر عهده دارند و توسعه مستمر و پایدار نظام‌های آموزشی بدون توجه به عملکرد آموزشی آنها، غیر ممکن است (۱). از وظایف اساسی اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها، انجام تدریس اثربخش است که می‌تواند در تحقق اهداف نظام آموزش عالی و تربیت نیروی انسانی متخصص جهت مواجهه موفق با چالش‌های قرن ۲۱ مؤثر باشد (۲). بر همین اساس بخش عمده‌ای از مطالعات مرتبط با حوزه آموزش در دانشگاه، به بررسی عملکرد تدریس اثربخش اساتید معطوف گردید. در همین راستا پژوهش‌ها و مطالعات متعددی به تعیین شاخص‌ها و مولفه‌های تدریس اثربخش در دانشگاه پرداختند تا مبنایی برای سنجش عملکرد تدریس اثربخش اساتید در عرصه عمل فراهم شود. با استناد به این پژوهش‌ها، مهمترین مولفه‌های تدریس اثربخش اساتید در دانشگاه، ناظر بر طراحی تدریس، اجرای تدریس، مدیریت کلاس، روابط انسانی، ارزشیابی و ویژگی‌های شخصیتی است و عملکرد تدریس اثربخش اعضای هیات علمی بر مبنای میزان کاربست این مولفه‌ها در فرایند تدریس و یادگیری تعیین می‌شود (۱۹-۳).

یکی از اقدامات مهم نظام آموزش عالی در جهت ارتقای مستمر عملکرد تدریس اثربخش اعضای هیات علمی و رشد توانمندی‌های آنها در کاربست مطلوب مولفه‌های تدریس اثربخش، استفاده از ارزشیابی آموزشی جهت سنجش عملکرد تدریس اثربخش استادان و تعیین میزان کاربست مولفه‌های تدریس اثربخش توسط آنها است که در شناسایی و حل مشکلات تدریس، تشخیص و ترمیم نقاط ضعف موجود در

کمترین میانگین بودند (۳۲). تنگ (Tang) (۱۹۹۷) در ارزیابی تدریس اثربخش استادان دانشگاهی در شمال شرقی آمریکا، در مقوله‌های مواد آموزشی واضح، کیفیت پاسخگویی به سؤالات دانشجویان، برخورد مؤدبانه استاد با دانشجویان، رفتار حرفه‌ای، تسلط بر موضوع درس و مدیریت کلاس، به خوبی در هر کلاس رعایت می‌گردد و در مجموع تدریس همه استادان این دانشگاه اثربخش بوده است (۳۳). نتایج پژوهش فرناندز و متیو (Fernandez & Matio) (۱۹۹۷) در دانشگاه مادرید اسپانیا بیانگر آن بود که در مجموع از منظر دانشجویان، کیفیت تدریس استادان بسیار اثربخش بوده و بین نتایج ارزیابی دانشجویان بر حسب جنسیت و دانشکده تفاوت معناداری وجود داشت (۳۴). یافته‌های حاصل از بررسی به‌کارگیری معیارهای تدریس اثربخش که در دانشگاه سانفرانسیسکو (۲۰۰۵) حاکی از آن بود که از نظر دانشجویان، عملکرد استادان در مقوله‌های سازماندهی محتوا، روابط انسانی، فراهم سازی محیط یادگیری، ارائه بازخورد فوری، اظهارات، ارزیابی‌ها و امتحانات عادلانه، توسط استادان در سطح بالا و در مؤلفه‌های توجه به یادگیری دانشجویان و مشکل برانگیز بودن مواد درسی در سطح ضعیفی بوده است (۳۵). نتایج تحقیق ویتانجی و ان درانگو (& Waithanji Ndirangu) (۲۰۰۵) در یکی از دانشگاه‌های کنیا نشان داد که به طور کلی اثربخشی تدریس استادان این دانشگاه در سطح پایینی قرار دارد (۳۶).

با نظر به اهمیت عملکرد تدریس اثربخش اعضای هیات علمی در تحقق اهداف خطیر نظام آموزش عالی و همچنین نقش ارزشیابی دانشجویان از عملکرد تدریس استادان در توسعه عملکرد تدریس در دانشگاه، انجام مطالعات کاربردی در این زمینه، می‌تواند اطلاعات ارزشمندی را در زمینه کیفیت تدریس و میزان مطلوبیت آموزش در دانشگاه فراهم نماید. بنابراین در راستای دستیابی به مبنایی مطلوب‌تر جهت قضاوت معتبر و صحیح از عملکرد تدریس اثربخش اعضای هیات علمی و فراهم ساختن بستری برای اثربخشی بیشتر عملکرد آموزشی

مهارت‌های تدریس استادان و بستری جهت بهبود و ارتقای عملکرد تدریس استادان فراهم می‌نماید (۲۵). در همین راستا پژوهش‌های متعددی در داخل و خارج از کشور در خصوص ارزیابی عملکرد تدریس اعضای هیات علمی با استفاده از رویکرد ارزشیابی دانشجویان انجام شده است.

نتایج پژوهش قائدی (۱۳۷۳) در خصوص بررسی کیفیت تدریس اعضای هیات علمی در دانشگاه تهران نشان داد که استادان از روش‌های متنوع آموزشی، ارائه مثال‌های مناسب و مشارکت دادن دانشجویان، در سطح بالایی استفاده می‌کنند و عملکرد آنها در طراحی تدریس و ارزشیابی‌های مستمر دانشجویان، در سطح پایینی قرار دارد (۲۸). عندلیب و احمدی (۱۳۸۶) در مطالعه‌ای به بررسی میزان به‌کارگیری معیارهای تدریس اثربخش توسط استادان دانشگاه آزاد اسلامی از دیدگاه دانشجویان پرداختند و به این نتیجه رسیدند که استادان مؤلفه‌های تدریس اثربخش را در سطح متوسط اجرا می‌کنند و میان نظرات دانشجویان بر حسب جنسیت و دانشکده، اختلاف معناداری وجود دارد (۲۹). یافته‌های مطالعه شعبانی ورکی و حسینقلی‌زاده (۱۳۹۰)، نشان داد که کیفیت تدریس استادان دانشگاه فردوسی مشهد در چهار مولفه طرح درس، اجرای تدریس، ارزشیابی و روابط بین فردی در سطح مطلوبی نبوده است (۳۰). پژوهش ستاری (۱۳۹۲) با عنوان ارزیابی مؤلفه‌های تدریس اثربخش از دیدگاه دانشجویان دانشگاه آزاد اردبیل، نشان داد که وضعیت موجود اجرای تدریس اثربخش، کمتر از میانگین مورد انتظار بوده است و تدریس موجود در دانشگاه اثربخش نیست (۳۱). نتایج تحقیق سلیمی و رمضانی (۱۳۹۳) حاکی از آن بود که کیفیت تدریس اعضای هیات علمی دانشگاه‌های کردستان و علوم پزشکی سنندج در گویه‌های تسلط استاد بر محتوای تدریس دارای بالاترین میانگین، در گویه‌های مهارت‌های برقراری ارتباط با دانشجو، ارزیابی عملکرد فراگیران، طرح درس، روابط انسانی و مهارت‌های تدریس در سطح متوسط و در گویه مدیریت کلاس دارای

عضو هیات علمی دانشگاه اصفهان، شاغل به تدریس بودن در نیمسال اول تحصیلی سال ۹۶-۱۳۹۵، تمایل به شرکت داوطلبانه در مطالعه و معیارهای خروج شامل عدم تمایل به شرکت در مطالعه و عدم پاسخگویی به پرسشنامه تحقیق بود. معیارهای ورود به پژوهش در ارتباط با دانشجویان، شامل اشتغال به تحصیل در نیمسال اول تحصیلی سال ۹۶-۱۳۹۵، حضور در کلاسهای درس استادان مشارکت کننده در پژوهش و تمایل به شرکت داوطلبانه در مطالعه و معیارهای خروج شامل عدم تمایل به شرکت در مطالعه و عدم پاسخگویی به پرسشنامه بوده است. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته در زمینه تدریس اثربخش بود که برای ساخت آن کلیه اسناد، مدارک و مطالعات مرتبط با تدریس اثربخش، مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته و سپس به شناسایی و تدوین مولفه‌ها و راهبردهای تدریس اثربخش و تدوین سئوالات پرسشنامه پرداخته شد. در این پرسشنامه بر اساس ۶ مولفه تدریس اثربخش (طراحی تدریس، اجرای تدریس، مدیریت کلاس، روابط انسانی، ارزشیابی و ویژگیهای شخصیتی)، ۳۰ سؤال پنج گزینه‌ای مطابق با مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت، تدوین شد. دامنه نمرات در هر سؤال از صفر تا ۴ و در هر یک از مولفه‌ها، از صفر تا ۲۰ بود و به این ترتیب دامنه کمترین تا بیشترین نمره استادان در مجموع ۶ مولفه، از صفر تا ۱۲۰ تعیین شد.

بررسی روایی این پرسشنامه از طریق روایی محتوا انجام شد و پرسشنامه در اختیار تعدادی از اساتید و محققان حوزه تدریس قرار گرفت و پس از مشخص شدن اصلاحات، تغییرات لازم اعمال گردید و روایی آن تایید شد. جهت بررسی پایایی پرسشنامه مذکور، از روش آزمون مجدد استفاده شد و پرسشنامه بین ۵۲ نفر از دانشجویان در دو زمان مختلف اجرا شد که میزان همبستگی در مجموع ۶ مولفه، $r=0/82$ بدست آمد که همبستگی قابل قبولی می‌باشد.

جهت تعیین میزان مطلوبیت عملکرد استادان در کاربست

اساتید، در پژوهش حاضر به ارزیابی عملکرد تدریس اثربخش اعضای هیات علمی و میزان کاربست مولفه‌های شش گانه تدریس اثربخش (طراحی تدریس، اجرای تدریس، مدیریت کلاس درس، روابط انسانی، ارزشیابی و ویژگیهای شخصیتی) توسط اعضای هیات علمی دانشگاه اصفهان بر اساس نتایج ارزشیابی دانشجویان، پرداخته شد.

روش کار

روش پژوهش حاضر از حیث هدف کاربردی و از حیث روش، توصیفی-تحلیلی به روش مقطعی بود و هدف آن ارزیابی عملکرد تدریس اثربخش توسط اعضای هیات علمی دانشگاه اصفهان بر اساس رویکرد ارزشیابی دانشجویان بوده است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه اصفهان بود که در نیمسال اول سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵، به تدریس اشتغال داشتند که از بین آنها ۵۴ نفر از استادان با روش نمونه‌گیری در دسترس، به عنوان نمونه آماری پژوهش انتخاب شدند و هر عضو هیات علمی توسط تعدادی از دانشجویان کلاسهای درشش مورد ارزیابی قرار گرفت. روش نمونه‌گیری از دانشجویان جهت ارزشیابی هر استاد، به صورت تصادفی ساده بود. بدین منظور برای انتخاب دانشجویان، ابتدا فهرست کل دروس مورد تدریس و کلاسهای درس استادان مشارکت کننده در مطالعه به صورت کاملاً تصادفی تنظیم شد و سپس به صورت تصادفی ساده، سه کلاس درس از هر استاد انتخاب شده و دانشجویان آن کلاس‌ها در پژوهش مشارکت داده شدند و به ارزیابی عملکرد تدریس اثربخش استاد درس مورد نظر پرداختند. در مجموع ۲۲۱۰ نفر از دانشجویان در کلاسهای مذکور در پژوهش مشارکت داده شدند که از بین آنها ۲۰۱۹ نفر از دانشجویان به پرسشنامه‌ها پاسخ کامل دادند و ۱۹۱ پرسشنامه به دلیل عدم پاسخگویی یا نقص اطلاعات، حذف گردید. معیارهای ورود به پژوهش در ارتباط با اعضای هیات علمی، شامل شاغل بودن به عنوان

به سئوالات پرسشنامه‌ها پاسخ دهند.

برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش، با استفاده از نرم‌افزار SPSS از شاخص‌های آماری فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار و آزمون‌های T مستقل، تحلیل واریانس و توکی استفاده گردید. سطح معناداری این آزمون $P \leq 0/05$ در نظر گرفته شد. ضمناً نرمال یا طبیعی بودن توزیع داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف (k-S) بررسی و تایید شد.

یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر از مجموع ۵۴ نفر از استادانی که به عنوان نمونه آماری پژوهش انتخاب شدند، به تفکیک جنسیت ۱۹ نفر (۳۵/۱۸ درصد) زن و ۳۵ نفر (۶۴/۸۲ درصد) مرد بودند. بر اساس مرتبه علمی ۴۵ نفر استادیار (۸۳/۳۳ درصد) و ۹ نفر دانشیار (۱۶/۶۷ درصد) بودند. بر اساس سابقه تدریس، ۱۸ نفر از اعضای هیات علمی (۳۳/۳۳) بین ۵ تا ۱۰ سال سابقه تدریس داشته‌اند، ۲۴ نفر (۴۴/۴۴) ۶ تا ۱۰ سال، تعداد ۸ نفر از آنها (۱۴/۸۱ درصد) بین ۱۱ تا ۱۶ سال و ۴ نفر (۷/۴۱ درصد) بین ۱۶ تا ۲۰ سال سابقه تدریس در دانشگاه داشته‌اند. همچنین به تفکیک دانشکده و رشته‌های تحصیلی، ۱۴ نفر (۲۵/۹۲ درصد) در دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، ۲۲ نفر (۴۰/۷۳ درصد)، در دانشکده ادبیات و علوم انسانی، ۱۵ نفر (۲۷/۷۸ درصد) در دانشکده مدیریت و علوم اداری و ۳ نفر (۵/۵۶ درصد) در دانشکده اهل البیت (ع)، شاغل به تدریس بوده‌اند.

در ارتباط با توصیف میزان کاربست مولفه‌های تدریس اثربخش توسط اعضای هیات علمی از منظر دانشجویان، ابتدا نتایج کلی در این خصوص ارائه گردید و سپس به مقایسه دیدگاه‌های دانشجویان بر حسب جنسیت، مقطع تحصیلی و دانشکده‌های مورد بررسی، پرداخته شد.

یافته‌های جدول ۱ حاکی از آن است که اعضای هیئت علمی در انجام تدریس اثربخش به ترتیب در مولفه‌های روابط انسانی (با میانگین و انحراف معیار $1/5/01 \pm 2/56$)، ویژگی‌های شخصیتی

مولفه‌های تدریس اثربخش، با کمک و مشورت تعدادی از مدرسان و پژوهشگران حوزه تدریس، استانداردهایی برای تعیین سطح مطلوبیت تدریس اثربخش استادان تدوین شد. بدین منظور با استفاده از روش دلفی در یک فرآیند چند مرحله‌ای، پس از چندین جلسه گفتگو و مکاتبه با ۱۰ نفر از مدرسان رشته علوم تربیتی و روانشناسی و محققان حوزه تدریس، پس از مجموعه بازخوردهای صورت گرفته و جرح و تعدیل دیدگاه‌ها، عملکرد تدریس اثربخش استادان به چهار درجه تقسیم شد: ۱- عملکرد مطلوب از درصد ۷۰ تا ۱۰۰ با علامت ++، ۲- عملکرد نسبتاً مطلوب از درصد ۵۰ تا ۷۰ با علامت +، ۳- عملکرد نسبتاً نامطلوب از درصد ۳۰ تا ۵۰ با علامت -، ۴- عملکرد نامطلوب از درصد صفر تا ۳۰ با علامت --. با توجه به اینکه در نمره گذاری پرسشنامه تدریس اثربخش در این پژوهش برای هر مولفه از صفر تا ۲۰ نمره در نظر گرفته شد، لذا دامنه نمرات در چهار درجه مطلوبیت ذکر شده در مولفه‌های شش گانه تدریس اثربخش عبارتند از: ۱- عملکرد مطلوب: از نمره ۱۴ تا ۲۰، ۲- عملکرد نسبتاً مطلوب: از میانگین نمره ۱۰ تا ۱۴، ۳- عملکرد نسبتاً نامطلوب: از میانگین نمره ۶ تا ۱۰، ۴- عملکرد نامطلوب: از میانگین نمره ۰ تا ۶. همچنین در مجموع ۶ مولفه تدریس اثربخش (عملکرد کلی)، دامنه نمرات در چهار درجه مطلوبیت ذکر شده عبارتند از: ۱- عملکرد مطلوب: از نمره ۸۴ تا ۱۲۰، ۲- عملکرد نسبتاً مطلوب: از میانگین نمره ۶۰ تا ۸۴، ۳- عملکرد نسبتاً نامطلوب: از میانگین نمره ۳۶ تا ۶۰، ۴- عملکرد نامطلوب: از میانگین نمره ۰ تا ۳۶. بنابراین در پژوهش حاضر، میزان مطلوبیت عملکرد تدریس اثربخش استادان، بر مبنای این استاندارد چهار درجه‌ای ارزیابی شد. برای رعایت اخلاق پژوهش، کلیه دانشجویان شرکت کننده در مطالعه، با رضایت کامل در پژوهش مشارکت نمودند و به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند. در ضمن تأکید گردید که اطلاعات محرمانه باقی می‌ماند تا مشارکت کنندگان با دقت کافی، صادقانه و رضایت آگاهانه،

جدول ۱- میزان کاربست مولفه‌های تدریس اثربخش توسط اعضای هیات علمی از منظر دانشجویان

مولفه‌ها	میانگین	انحراف معیار	دامنه (حداقل و حداکثر) نمرات	سطح مطلوبیت
طراحی تدریس	۱۳/۱۷	۲/۴۹	۶-۱۷	- +
اجرای تدریس	۱۳/۴۷	۲/۰۶	۸-۱۷	- +
مدیریت کلاس	۱۳/۷۱	۱/۹۴	۹-۲۰	- +
روابط انسانی	۱۵/۰۱	۲/۵۶	۱۲-۱۸	+ +
ارزشیابی	۱۳/۴۵	۳/۰۴	۴-۱۸	- +
ویژگی‌های شخصیتی	۱۴/۷۸	۳/۴۷	۹-۲۰	+ +
مجموع	۸۳/۵۹	۱۵/۵۶	۵۸-۱۱۰	- +

و ارزشیابی در حد نسبتاً مطلوب و در مولفه‌های روابط انسانی و ویژگی‌های مطلوب شخصیتی، در حد مطلوب بوده است. بر اساس یافته‌های جدول ۲، بین میانگین نمرات ارزیابی دانشجویان دختر (با میانگین و انحراف معیار ۱۴/۷۰±۹۵/۱۸) و دانشجویان پسر (با میانگین و انحراف معیار ۱۷/۲۲±۷۶/۲۴)، تفاوت معنی داری در سطح $P \leq 0/05$ وجود دارد. همچنین به تفکیک مولفه‌های تدریس اثربخش، میانگین نمرات ارزیابی دانشجویان دختر در پنج مولفه طراحی تدریس، اجرای تدریس، روابط انسانی، ارزشیابی و برخورداری از ویژگی‌های مطلوب شخصیتی، به طور معناداری از میانگین نمرات ارزیابی دانشجویان پسر بالاتر بوده است و میانگین نمره دانشجویان پسر در مولفه مدیریت کلاس، به طور معناداری

(با میانگین و انحراف معیار ۱۴/۷۸±۳/۴۷)، مدیریت کلاس (با میانگین و انحراف معیار ۱۳/۷۱±۱/۹۴)، اجرای تدریس (با میانگین و انحراف معیار ۱۳/۴۷±۲/۰۶)، ارزشیابی (با میانگین و انحراف معیار ۱۳/۴۵±۳/۰۴) و طراحی تدریس (با میانگین و انحراف معیار ۱۳/۱۷±۲/۴۹)، بیشترین تا کمترین نمره را کسب کردند. در مجموع بر اساس دیدگاه دانشجویان، اعضای هیات علمی از نظر کاربست هر شش مولفه تدریس اثربخش، میانگین و انحراف معیار ۸۳/۵۹±۱۵/۵۶ را از مجموع ۱۲۰ نمره کسب کردند. همچنین بر اساس جدول استاندارد مطلوبیت، از منظر دانشجویان عملکرد تدریس اثربخش اعضای هیات علمی، در مجموع در حد نسبتاً مطلوبی بوده است و به تفکیک مولفه‌ها، در مولفه‌های طراحی تدریس، اجرای تدریس، مدیریت کلاس

جدول ۲- مقایسه نتایج ارزیابی دانشجویان در خصوص عملکرد تدریس اثربخش اعضای هیات علمی بر حسب جنسیت

مولفه‌ها	دختر			پسر			P	T
	میانگین	انحراف معیار	سطح مطلوبیت	میانگین	انحراف معیار	سطح مطلوبیت		
طراحی تدریس	۱۶/۷۴	۲/۲۲	+ +	۱۰/۱۶	۲/۸۰	- +	۰/۰۰۹	۳/۶
اجرای تدریس	۱۶/۳۸	۱/۵۸	+ +	۱۱/۵۸	۲/۹۰	- +	۰/۰۰۸	۳/۲
مدیریت کلاس	۱۲/۳۳	۲/۲۶	- +	۱۶/۲۳	۱/۸۸	+ +	۰/۰۱	۳/۴
روابط انسانی	۱۶/۴۴	۱/۹۸	+ +	۱۲/۶۸	۲/۶۴	- +	۰/۰۱۲	۳
ارزشیابی	۱۶/۱۱	۲/۷۷	+ +	۱۲/۵۵	۳/۴۷	- +	۰/۰۴۱	۳/۷
ویژگی‌های شخصیتی	۱۷/۱۸	۳/۸۹	+ +	۱۳/۰۴	۳/۵۳	- +	۰/۰۲	۳/۶
مجموع	۹۵/۱۸	۱۴/۷۰	+ +	۷۶/۲۴	۱۷/۲۲	- +	۰/۰۱۶	۲۰/۵۰

ارشد، عملکرد تدریس اثربخش استادان، در مولفه‌های مدیریت کلاس و ویژگی‌های مطلوب شخصیتی در سطح مطلوب و در بقیه مولفه‌ها و در مجموع ۶ مولفه، در سطح نسبتاً مطلوبی بوده است، اما از دیدگاه دانشجویان مقطع دکتری عملکرد استادان در همه مولفه‌های تدریس اثربخش و در مجموع ۶ مولفه، در سطح نسبتاً مطلوب بوده و در هیچ یک از مولفه‌ها در سطح مطلوب نبوده است.

همچنین یافته‌های جدول ۴ حاکی از آن است که بین نتایج ارزیابی دانشجویان بر حسب مقطع تحصیلی، تفاوت معناداری در سطح $P \leq 0/05$ مشاهده شده است. از آزمون تعقیبی توکی برای بررسی این تفاوت در دیدگاه پاسخ‌دهندگان استفاده گردید. نتایج حاصل از آزمون تعقیبی توکی بر اساس نمرات کلی مجموع ۶ مولفه تدریس اثربخش، نشان دهنده تفاوت آماری معنی‌دار بین میانگین نمرات دانشجویان مقطع دکتری با میانگین نمرات دانشجویان مقطع کارشناسی به نفع مقطع کارشناسی ($sig=0/001$)، تفاوت معنی‌دار بین میانگین نمرات دانشجویان مقطع دکتری با میانگین نمرات دانشجویان مقطع کارشناسی به نفع مقطع دکتری ($sig=0/029$) و تفاوت معنی‌دار بین میانگین نمرات دانشجویان مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد به نفع مقطع کارشناسی ($sig=0/041$)، بوده است.

بالاتر از دانشجویان دختر بالاتر بوده است. همچنین بر اساس جدول استاندارد (جدول ۳) مطلوبیت، از منظر دانشجویان دختر عملکرد تدریس اثربخش اعضای هیئت علمی، در مولفه مدیریت کلاس در سطح نسبتاً مطلوب و در بقیه مولفه‌ها در سطح مطلوبی بوده است، اما از دیدگاه دانشجویان پسر عملکرد استادان در مولفه مدیریت کلاس در سطح مطلوب و در بقیه مولفه در سطح نسبتاً مطلوب بوده است. همچنین در مجموع مولفه‌های تدریس اثربخش، عملکرد استادان از دیدگاه دانشجویان دختر در حد مطلوب و از دیدگاه دانشجویان پسر در حد نسبتاً مطلوبی بوده است.

مقایسه دیدگاه‌های دانشجویان بر حسب مقطع تحصیلی نشان می‌دهد، دانشجویان مقطع کارشناسی (با میانگین و انحراف معیار $14/85 \pm 104/25$)، کارشناسی ارشد (با میانگین و انحراف معیار $15/11 \pm 81/89$)، و دکتری (با میانگین و انحراف معیار $14/66 \pm 70/93$)، به ترتیب بیشترین تا کمترین میانگین نمره‌ها را به اعضای هیات علمی در کاربست مولفه‌های تدریس اثربخش اختصاص داده‌اند. از منظر دانشجویان مقطع کارشناسی عملکرد تدریس اثربخش اعضای هیئت علمی، در همه مولفه‌های تدریس اثربخش و در مجموع ۶ مولفه، در سطح مطلوبی بوده است. از دیدگاه دانشجویان مقطع کارشناسی

جدول ۳- نتایج آزمون تحلیل واریانس یک راهه در خصوص مقایسه نتایج ارزیابی دانشجویان بر حسب مقطع تحصیلی

P	مقطع										مولفه‌ها		
	دکتری		ارشد		کارشناسی								
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار			
0/029	-	+	3/32	11/58	-	+	1/88	12/66	+	+	2/33	16/14	طراحی تدریس
0/021	-	+	1/56	11/32	-	+	2/28	12/35	+	+	2/58	18/27	اجرای تدریس
0/034	-	+	1/28	12/03	+	+	2/88	14/22	+	+	2/05	16/59	مدیریت کلاس
0/049	-	+	2/89	12/22	-	+	1/89	13/88	+	+	2/15	17/58	روابط انسانی
0/044	-	+	2/95	11/56	-	+	3/33	13/89	+	+	3/08	17/54	ارزشیابی
0/022	-	+	2/66	12/22	+	+	2/85	14/98	+	+	2/66	18/13	ویژگی‌های شخصیتی
0/033	-	+	14/66	70/93	-	+	15/11	81/89	+	+	14/85	104/25	مجموع

جدول ۴- نتایج آزمون تحلیل واریانس یک راهه در خصوص مقایسه نتایج ارزیابی دانشجویان بر حسب دانشکده

P	دانشکده												مؤلفه‌ها			
	اهل البیت (ع)			اقتصاد و علوم اداری			ادبیات و علوم انسانی			علوم تربیتی و روانشناسی						
	میانگین	انحراف معیار	سطح مطلوبیت	میانگین	انحراف معیار	سطح مطلوبیت	میانگین	انحراف معیار	سطح مطلوبیت	میانگین	انحراف معیار	سطح مطلوبیت				
۰/۷۷	+	۲/۴۶	۱۳/۰۹	-	+	۲/۴۶	۱۳/۶۶	-	+	۲/۴۴	۱۲/۹۹	-	+	۲/۶۸	۱۳/۲۹	طراحی تدریس
۰/۷۳	-	۲/۳۲	۱۳/۲۰	-	+	۲/۳۸	۱۳/۸۴	+	+	۲/۱۷	۱۴/۶۶	+	+	۲/۰۹	۱۴/۲۲	اجرای تدریس
۰/۶۹	+	۲/۴۲	۱۴/۱۷	-	+	۲/۱۲	۱۳/۹۰	+	+	۱/۸۸	۱۴/۵۶	+	+	۱/۸۶	۱۴/۳۹	مدیریت کلاس
۰/۸۱	+	۱/۷	۱۴/۶۶	+	+	۲/۴۴	۱۴/۴۱	+	+	۳/۱۱	۱۴/۱۱	+	+	۱/۹۹	۱۵/۰۶	روابط انسانی
۰/۸۴	+	۳/۴۵	۱۴/۶۳	+	+	۳/۰۳	۱۴/۰۴	+	+	۳/۲۹	۱۴/۰۶	+	+	۲/۷۱	۱۴/۵۹	ارزشیابی
۰/۵۱	+	۳/۰۹	۱۴/۹۹	-	+	۴/۵۸	۱۳/۷۴	+	+	۳/۸۸	۱۵/۲۳	+	+	۳/۲۹	۱۶/۴۸	ویژگیهای شخصیتی
۰/۷۲	+	۱۵/۴۴	۸۴/۷۴	-	+	۱۷/۰۱	۸۳/۵۹	+	+	۱۶/۷۷	۸۵/۶۱	+	+	۱۴/۶۲	۸۸/۰۳	مجموع

سطح مطلوبی از دیدگاه دانشجویان دانشکده اقتصاد و علوم اداری، در مؤلفه‌های روابط انسانی و ارزشیابی در سطح مطلوب و در سایر مؤلفه‌های تدریس اثربخش و در مجموع ۶ مؤلفه، در سطح نسبتاً مطلوبی بود. از دیدگاه دانشجویان دانشکده اهل بیت، عملکرد استادان در دو مؤلفه طراحی و اجرای تدریس در سطح نسبتاً مطلوب و در سایر مؤلفه‌های تدریس اثربخش و همچنین در مجموع ۶ مؤلفه، در سطح مطلوبی بود.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی این پژوهش، ناظر بر ارزیابی عملکرد تدریس اثربخش اعضای هیات علمی دانشگاه اصفهان بر اساس ارزشیابی دانشجویان بوده است. نتایج حاصل از ارزیابی دانشجویان از عملکرد تدریس اثربخش استادان نشان داد که اعضای هیئت علمی در انجام تدریس اثربخش به ترتیب در مؤلفه‌های روابط انسانی، ویژگی‌های شخصیتی، مدیریت کلاس، اجرای تدریس، ارزشیابی و طراحی تدریس، بیشترین تا کمترین نمره را کسب کردند. همچنین بر اساس جدول استاندارد مطلوبیت، عملکرد تدریس اثربخش اعضای هیئت علمی بر اساس ارزشیابی دانشجویان در مجموع در حد نسبتاً

یافته‌های جدول ۴ حاکی از آن است که بین نظرات دانشجویان بر حسب دانشکده در ارتباط با کاربست مؤلفه‌های تدریس اثربخش توسط اعضای هیات علمی، تفاوت معناداری در سطح $P \leq 0/05$ مشاهده نشده است. همچنین مقایسه نتایج بر حسب دانشکده‌های مورد بررسی نشان می‌دهد اعضای هیات علمی دانشکده‌های علوم تربیتی و روانشناسی (میانگین و انحراف معیار $14/62 \pm 1/03$)، ادبیات و علوم انسانی (میانگین و انحراف معیار $16/77 \pm 1/85$)، اهل بیت (میانگین و انحراف معیار $15/44 \pm 1/84$)، و اقتصاد و علوم اداری (میانگین و انحراف معیار $17/01 \pm 1/83$)، بیشترین تا کمترین نمره‌ها را در کاربست مؤلفه‌های تدریس اثربخش کسب کرده‌اند. در ارتباط با بررسی میزان مطلوبیت عملکرد تدریس اثربخش استادان به تفکیک دانشکده‌ها، از منظر دانشجویان علوم تربیتی و روانشناسی و دانشکده ادبیات و علوم انسانی، عملکرد تدریس اثربخش اعضای هیئت علمی در مؤلفه طراحی تدریس در حد نسبتاً مطلوب و در سایر مؤلفه‌های تدریس اثربخش و در مجموع ۶ مؤلفه، در سطح مطلوبی بوده است. از دیدگاه دانشجویان دانشکده اقتصاد و علوم اداری، عملکرد تدریس اثربخش استادان، در مؤلفه‌های مدیریت کلاس ارزشیابی در

متیو (۱۹۹۷)، تنگ (۱۹۹۷) و دانشگاه سانفرانسیسکو (۲۰۰۵) که عملکرد تدریس اثربخش استادان دانشگاه را در همه مولفه‌ها در سطح مطلوبی ارزیابی کردند، همخوانی ندارد.

همچنین نتایج پژوهش نشان می‌دهد که استادان دانشگاه اصفهان، مولفه ارزشیابی را در حد مطلوبی به کار می‌برند. این یافته پژوهش با نتایج تحقیق قانلی (۱۳۷۳) و ویتانجی و ان درانگو (۲۰۰۵) که نشان دادند استادان مولفه ارزشیابی مستمر را در سطح پایینی به کار می‌برند و همچنین با نتایج مطالعات فرناندز و متیو (۱۹۹۷)، تنگ (۱۹۹۷) و دانشگاه سانفرانسیسکو (۲۰۰۵) که عملکرد تدریس اثربخش استادان دانشگاه را در همه مولفه‌ها در سطح مطلوبی ارزیابی کردند، همخوانی ندارد، اما با نتایج تحقیق ستاری (۱۳۹۲)، استبرقی و همکاران (۱۳۹۲)، شعبانی (۱۳۹۰)، عندلیب و احمدی (۱۳۸۶) (۱۳۸۶) منطبق است. یافته‌ها در ارتباط با معیار برخورداری از ویژگی‌های شخصیتی مطلوب، که نشان داده است از منظر دانشجویان استادان دانشگاه اصفهان در ۴ دانشکده مورد بررسی از ویژگی‌های مطلوب شخصیتی در سطح مطلوبی برخوردارند، با یافته‌های تحقیق عندلیب و احمدی (۱۳۸۶) که نشان داد استادان از ویژگی‌های مطلوب شخصیتی بیش از سطح متوسط برخوردارند و همچنین با یافته‌های تحقیق فرناندز و متیو (۱۹۹۷)، تنگ (۱۹۹۷) و دانشگاه سانفرانسیسکو (۲۰۰۵) که عملکرد تدریس اثربخش استادان دانشگاه را در همه مولفه‌ها در سطح مطلوبی ارزیابی کردند، همخوانی ندارد.

در مجموع با نظر به اینکه یافته‌های پژوهش حاضر بیانگر عدم مطلوبیت کلی عملکرد تدریس اثربخش اعضای هیات علمی و همچنین عدم مطلوبیت عملکرد استادان در مولفه‌های طراحی تدریس، اجرای تدریس، مدیریت کلاس و ارزشیابی بوده است، ضرورت دارد تا اعضای هیات علمی با بازنگری در عملکرد تدریس خود، مواردی نظیر تسلط بر محتوای تدریس، توجه به سطح درک و فهم دانشجویان در فرایند تدریس (۳۷)، حضور به موقع در کلاس درس، ارائه مثالهای

مطلوبی بوده است و به تفکیک مولفه‌ها، در مولفه‌های طراحی تدریس، اجرای تدریس، مدیریت کلاس و ارزشیابی در حد نسبتاً مطلوب و در مولفه‌های روابط انسانی و ویژگیهای مطلوب شخصیتی، در حد مطلوب بوده است.

یافته‌های پژوهش حاضر در ارتباط با مولفه طراحی تدریس، اجرای تدریس و روابط انسانی، با نتایج پژوهش سلیمی و رمضانی (۱۳۹۳)، ستاری (۱۳۹۲)، استبرقی و همکاران (۱۳۹۲)، شعبانی (۱۳۹۰)، عندلیب و احمدی (۱۳۸۶)، همخوان و منطبق بوده است. نتایج پژوهش‌های ذکر شده نشان که از دیدگاه دانشجویان، استادان دانشگاه، مولفه طراحی و اجرای تدریس و روابط انسانی، را در سطح متوسط و نه در سطح کاملاً مطلوب، به کار می‌برند. همچنین نتیجه تحقیق حاضر با نتایج تحقیقات قانلی (۱۳۷۳) و ویتانجی و ان درانگو (۲۰۰۵) که عملکرد استادان در مولفه طرح درس و اجرای تدریس را در سطح پایینی ارزیابی نمودند و همچنین با نتایج مطالعات فرناندز و متیو (۱۹۹۷)، تنگ (۱۹۹۷) و دانشگاه سانفرانسیسکو (۲۰۰۵) که عملکرد تدریس اثربخش استادان دانشگاه را در همه مولفه‌ها در سطح مطلوبی ارزیابی کردند، همخوانی ندارد.

یافته‌های تحقیق حاضر در ارتباط با به کارگیری مولفه‌های مدیریت کلاس، نشان داد که از منظر دانشجویان، استادان دانشگاه اصفهان در ۴ دانشکده مورد بررسی، معیار مدیریت کلاس را در حد نسبتاً مطلوبی به کار برده‌اند، این یافته با یافته‌های حاصل از پژوهش‌های ستاری (۱۳۹۲)، استبرقی و همکاران (۱۳۹۲)، شعبانی (۱۳۹۰)، عندلیب و احمدی (۱۳۸۶) مطابقت دارد. در همه این دانشگاه‌ها معیارهای مدیریت کلاس و روابط انسانی مناسب - برخورد مؤدبانه استاد و تعاملات دوستانه با دانشجویان، در سطح خوبی رعایت شده است. همچنین یافته‌های مرتبط با مولفه مدیریت کلاس با نتایج مطالعات سلیمی و رمضانی (۱۳۹۳) و ویتانجی و ان درانگو (۲۰۰۵) که عملکرد استادان در مولفه مدیریت کلاس در سطح پایینی ارزیابی نمودند و همچنین با نتایج مطالعات فرناندز و

کاربردی با جلب مشارکت دانشجویان در بحث‌های کلاس و توانایی انتقال مفاهیم و جمع بندی مطالب در پایان کلاس، توجه ویژه‌ای داشته باشند؛ زیرا این مقوله‌ها از جمله مواردی هستند که در ارزیابی دانشجویان از اساتید مورد توجه خاص قرار می‌گیرند که ممکن است کمتر مورد توجه اساتید قرار گیرند (۳۸). علاوه بر این، استادان نباید صرفاً از رویکردهای تدریس مستقیم و مدرس محور استفاده کنند، بلکه باید با کاربردی‌ترین رویکردهای تدریس مشارکتی، فعال و فراگیر محور، فضای یادگیری پویایی در کلاس درس فراهم نمایند و از این طریق در دانشجویان انگیزه کافی برای یادگیری ایجاد نمایند. استادان باید با برقراری روابط انسانی مطلوب با دانشجویان، جویا شدن نظرات فراگیران نسبت به نحوه تدریس خود، سهیم نمودن فراگیران در اداره و مدیریت کلاس درس و همچنین شناسایی و رفع نقاط ضعف عملکرد تدریس خود، بستری را برای کسب فضای یادگیری مطلوب و رضایت فراگیران از عملکرد خود فراهم نمایند.

در مجموع با نظر به اینکه دانشجویان یکی از ارکان مهم و اساسی در هر سیستم آموزشی و در فرایند یاددهی-یادگیری هستند، توجه به نظرات آنها در بحث ارزیابی از عملکرد تدریس استادان، ضرورتی انکارناپذیر در ارتقای عملکرد تدریس و کیفیت آموزشی اعضای هیات علمی می‌باشد. در واقع برای قضاوت در زمینه عملکرد تدریس اثربخش اعضای هیات علمی، کشف ضعفها و قوتها و اعمال اصلاحات مورد نیاز در این زمینه، لازم است از نتایج ارزشیابی دانشجویان به نحو مطلوبی استفاده نمود. اساتید نیز با توجه به اینکه مرتباً از طرف دانشجویان مورد ارزیابی قرار می‌گیرند، برای ارزشیابی خود توسط دانشجویان اهمیت بیشتری قائل شوند و از نتایج ارزیابی دانشجویان در جهت اصلاح روشها و راهبردهای تدریس خود بهره بگیرند؛ زیرا همانطور که توفیق‌یان و همکاران (۲۰۱۵) اظهار می‌دارند، آگاهی اساتید از نظرات دانشجویان و بکارگیری این نظرات باعث بهبود و ارتقای کیفیت آموزش

و رضایتمندی دانشجویان از عملکرد اساتید می‌گردد (۳۹). از نقاط قوت این مطالعه می‌توان به استفاده از رویکرد ارزیابی دانشجویان در بررسی میزان کاربردی مولفه‌های تدریس اثربخش توسط اعضای هیات علمی و تعیین میزان مطلوبیت عملکرد تدریس استادان در هر یک از مولفه‌های تدریس اثربخش، اشاره نمود. در این خصوص عدم مطلوبیت عملکرد تدریس اثربخش اعضای هیات علمی در مولفه‌های طراحی تدریس، اجرای تدریس، مدیریت کلاس و ارزشیابی و همچنین در عملکرد کلی تدریس اثربخش، از نتایج قابل تأمل و مهم این پژوهش است که بیانگر وجود ضعف‌های جدی در عملکرد تدریس اثربخش استادان است. با ادامه این وضعیت، حرکت در مسیر توسعه عملکرد آموزشی اساتید دشوار می‌باشد و این امر می‌تواند مانعی در جهت تکامل حرفه‌ای اساتید و بهینه نشدن کیفیت تدریس استادان گردد که شایسته توجه ویژه مسئولان و تصمیم سازان سیستم آموزش عالی است و لازم است تا مسئولان نظام آموزش عالی راهکارها و تمهیدات لازم را در این زمینه در نظر بگیرند.

از جمله مشکلات مهم پژوهش حاضر، وجود مشکلاتی در مشارکت دانشجویان در ارزیابی عملکرد تدریس اثربخش استادان بود. یکی دیگر از مشکلات پژوهش حاضر، عدم وجود فرهنگ ارزشیابی دانشجویی از کیفیت تدریس استادان در بین دانشجویان و اعضای هیات علمی بود و به نظر می‌رسید استادان و دانشجویان در این زمینه رغبت و مشارکت لازم را ندارند. در پایان توصیه می‌گردد مواردی نظیر انجام مطالعات گسترده‌تر در سایر دانشگاه‌ها و بررسی راهکارها و اقدامات موثر در ارتباط با توسعه دانش و مهارت استادان در زمینه انجام تدریس اثربخش و توسعه فرهنگ ارزشیابی از کیفیت تدریس در دانشگاه‌ها، انجام مداخلات آموزشی جهت تقویت توانایی تدریس اثربخش اساتید، مورد توجه قرار گیرند تا ضمن شناسایی نقاط قوت و ضعف عملکرد آموزشی اساتید، بستری جهت ارتقای کیفیت تدریس اعضای هیات علمی فراهم گردد.

تقدیر و تشکر

هیات علمی و دانشجویانی که در این مطالعه مشارکت و همکاری داشتند، اعلام می‌نمایند.

پژوهشگران بدینوسیله مراتب تشکر خود را از اعضای محترم

References

- Korsun I. The formation of learners' motivation to study physics in terms of sustainable development of education in Ukraine. *Journal of Teacher Education for Sustainability*. 2017; 19(1):117-128.
- Parrish D. Promoting Quality Teaching: Phase 1 of a Case Study and Research Initiative for Progressing Evidence-Based Educational Innovations. *Literacy Information and Computer Education Journal (LICEJ)*. 2016;7(1):2198-2205.
- Murray HG. A comprehensive plan for the evaluation of teaching at the University of Queensland. *Reflections*. 1980; 4(3):8-11.
- Marsh HW. Distinguishing between Good (Useful) and Bad Workloads on Students' Evaluations of Teaching. *American Educational Research Journal*. 2001; 38(1):183-212.
- Cashin, WE. *Student Ratings of Teaching: The Research Revisited; Instructional Development and Effectiveness Assessment*, Manhattan: Center for Faculty Evaluation and Development, Kansas State University; 1995.
- Young S, Shaw D. Profiles of effective college and university teachers. *Journal of Higher Education*. 1999; 70 (6): 670-686.
- Chalkley B, Fournier EJ, Hill AD. Geography teaching in higher education: quality, assessment, and accountability. *Journal of Geography in Higher Education*. 2000; 24 (2):238-245.
- Rueda M. "How to make e-learning work for your company", *Workspan*. 2000; 45(12):3-50.
- Marzano RJ. *What works in schools*. Alexandria, VA: ASCD. 2003.
- Berg CL, Lindseth G. Students' perceptive of effective and ineffective nursing instructors. *Journal of Nursing Education*, 2004; 43(12): 565-568.
- Muijs D, Campbell J, Kyriakides L, Robinson W. Making the Case for Differentiated Teacher Effectiveness: An overview of Research in Four Key Areas. *School Effectiveness and School Improvement*, 2005; 16(1): 51-70.
- Miller WR. And Miller, Marie F. *Teaching guide at universities; Translation Vida Miri*, Tehran: Publication of the field. 2004.
- Knapper CK, Cropley AJ. *Lifelong Learning in Higher Education*. 3rd ed. London: Kogan Page; 2000.
- Dalby T. Theory and Practice of Teaching in a University Mathematics Learning Centre. *International Journal of Mathematical Education in Science and Technology*. 2001; 32(5): 691-696.
- Nicoll K, Harrison R. Constructing the Good Teacher in Higher Education: The Discursive Work of Student. *Studies in Continuing Education*. 2003; 25(1): 23-35.
- Codde JR. Applying the seven principles for good practice in undergraduate education. [Cited 2014 October 04] Available from: <https://www.google.com/url?url=https://www.shadowmountain>.
- Algozzine B, Beattie J, Bray M, Flowers C, Gretes J, Howely L, et al. Student evaluation of college teaching: A practice in principles. *College teaching*. 2004; 52(4): 134-141.
- Nelson MS. Peer evaluation of teaching: an approach whose time has come. *Acad Med*. 1998; 73(1): 4-5.
- ۱۹- اسلامیان، حسن. جعفری ثانی، حسین. گودرزی، زهره. اسلامیان، زهرا. رابطه بین هوش هیجانی و به کارگیری مؤلفه‌های تدریس اثربخش استادان دانشگاه علوم پزشکی مازندران. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*. ۱۳۹۳؛ ۱۴(۸): ۶۸۵-۶۹۴.
- ۲۰- شکورنیا، عبدالحمین. مطلق، محمداسماعیل. ملایری، علیرضا. جهان‌مردی، عبدالرضا. ظرات دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اهواز نسبت به ارزشیابی استاد. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، ۱۳۸۱؛ ۱(۲): ویژه نامه پنجمین همایش کشوری آموزش پزشکی.
- Joshi R, Ling FW, Jaeger J. Assessment of a 360-degree instrument to evaluate residents competency in interpersonal and communication skills. *Acad Med* 2004;79(5):458-463.
- Luskova M, Hudakova M. Approaches to teachers' performance assessment for enhancing quality of education at universities. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2013; 106, 476-484.
- Rahnema Sh, Jennings F, Kroll P. Student perception of the "Student Evaluation of Instruction" form as a tool for assessing instructor's teaching effectiveness. *NACTA Journal Sep 2003*. [cited 2007 Jan 9]. Available from: http://findarticles.com/p/articles/mi_qa4062/is_200309/ai_n9301104
- Herbert W, & Marsh M. student evaluation of university teaching, *educational psychology*. 1995; 76(1): 702.
- Barrie S.C, Prosser M. An aligned, evidence-based approach to quality assurance for teaching and learning. Paper presented at the Australian Universities Quality Forum, Adelaide. June 13-15.
- Algozzine B, Beattie J, Bray M, Flowers C, Gretes J, Howely L, et al. Student evaluation of college teaching: A practice in principles. *College teaching*. 2004; 52(4), 134-141.
- Carr K.C., Fullerton J.T, Severino R, McCahey M.K. Barriers to completion of a nurse midwifery distance education program. *Journal of distance education*. 1996; 11(1): 111-131.
- ۲۸- قانعی، یحیی. بررسی و مقایسه کیفیت روشهای تدریس اعضای هیات علمی دانشکده های علوم تربیتی شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی. ۱۳۷۳.

- ۲۹- عندلیب، بهاره. احمدی، غلامرضا. میزان به کارگیری معیارهای تدریس اثربخش در دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان از نظر دانشجویان در سال تحصیلی ۱۳۸۵-۸۶. دانش و پژوهش در علوم تربیتی. ۱۳۸۶؛ ۴(۳): ۸۲-۶۷.
- ۳۰- شعبانی ورکی، بختیار. حسینقلی زاده، رضوان. بررسی کیفیت تدریس در دانشگاه. فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی. ۱۳۸۵؛ ۱۲(۱): ۲۲-۱.
- ۳۱- ستاری، صدرالدین. ارزیابی مؤلفه های تدریس اثربخش از دیدگاه دانشجویان. فصلنامه پژوهش در برنامه ریزی درسی، دانش و پژوهش در برنامه ریزی درسی. ۱۳۹۲؛ ۱۰(۱۲): ۱۴۶-۱۳۴.
- ۳۲- سلیمی، جمال. رضانی، قباد. شناسایی مؤلفه های تدریس اثربخش و ارزیابی وضعیت تدریس (مطالعه موردی دانشگاه علمی کاربردی استان کردستان). فصلنامه مطالعات اندازه گیری و ارزشیابی آموزشی. ۱۳۹۳؛ ۴(۸): ۶۱-۳۳.
- 33- Tang, T. L. P. (1997). Teaching evaluation in a public institution of higher education: Factors related to the overall teaching effectiveness Retrieved from <http://www.findarticles.com>.
- 34- Fenandez, J., Matio, A.(1997). Student & faculty gender in ratings of university teaching quality, Sex Roles: A Journal of Research
- 35- San Francisco State University.(2005). Assessing teacher effectiveness: An information & background paper. Available in: <http://www.sfsu.edu>.
- 36- Waithanji, N., Ndirangu, M. An improvement in instructional quality: can evaluation of teaching make a difference. Quality assurance in education. 2005; 13(3), 183-201.
- 37- Kuzmanovic M, Savic G, Gusavac B.A, Makajic-Nikolic D, Panic B. A conjoint-based approach to student evaluations of teaching performance. Expert Systems with Applications. 2013; 40 (10), 4083– 4089.
- ۳۸- رنجبر، منصور. وحیدشاهی، کوروش. محمودی، میترا. بررسی دیدگاه های اعضای هیأت علمی و دانشجویان دانشکده ی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مازندران در مورد ارزشیابی استادان توسط دانشجویان در سال ۱۳۸۴. مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ۱۶(۵۶): ۱۳۵-۱۲۶.
- ۳۹- ادهمی، اشرف؛ ریحانی. حامد؛ فتاحی، زهرا. نخعی، نوذر. فصیحی هرنیدی، طیبه. ارزشیابی عملکرد آموزشی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان از دید خود و دانشجویان. گام های توسعه در آموزش پزشکی. ۱۳۸۴؛ ۲(۱): ۲۵-۳۲.

The Study of Effective Teaching Performance of Faculty Members of Isfahan University Based on Students' Evaluation Approach

Eslamian H^{*1}, Jafari E², Neyestani M³

Abstract

Background and Objectives: To survey the effective teaching performance of faculty members through student evaluation, is one of the most effective methods to understand the strengths and weaknesses of educational performance better, which can provide a platform for improving the teaching quality of professors. In this regard, the present study was conducted to evaluate the effective teaching performance of the faculty members of Isfahan University based on the student's assessment approach.

Materials and Method: This research was carried out in the first semester of the academic year 1395-96 using descriptive-analytic method. The statistical population of the study consisted of all faculty members of Humanities from Isfahan University that 54 of them were participated in the study by available sampling method. Each faculty member was evaluated by a number of students in their classrooms. Sample selection of the students was based on the total list of lessons and classrooms of the participating instructors in the study in which three classrooms from each teacher were selected by simple random sampling method and a total of 2210 students participated in the study. Instrument of the study was a researcher-made questionnaire designed for effective teaching and data analysis using SPSS software version 20 and frequency, percentage, mean, standard deviation, independent t-test, analysis of variance and Tukey test were performed.

Results: The findings of this study indicate that the faculty members in effective teaching gained the highest score to the lowest in components such as human relations (with a mean and standard deviation of 15.01 ± 2.50), personality traits (with a mean and standard deviation of $14/78 \pm 3/47$), classroom management (with a mean and standard deviation of $13/71 \pm 1/94$), teaching (with a mean and standard deviation of $13/47 \pm 2/06$), and evaluation (with a mean and standard deviation of $13/45 \pm 3/04$) and teaching design (with a mean and standard deviation of 13.17 ± 2.49), respectively. Also, according to the standard table of utility, the effective teaching performance of the faculty members in all was fairly favorable and by component differentiation, in the components of teaching design, teaching, classroom management and evaluation was relatively favorable and in the components of human relations and personality traits has been desirable.

Conclusion: Overall, the findings of the present study not only did indicate the lack of desirability of effective teaching performance of faculty members but also the professors' performance in the components of teaching design, teaching, classroom management and evaluation, which represented serious weaknesses in effective teaching performance of professors.

Keywords: Effective Teaching, Faculty Members, Evaluation, Students

1- (*Corresponding author), Ph.D. Curriculum Development, Department of Education, faculty of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran. E-mail: eslamian.1362@yahoo.com

2- Full Professor, Curriculum Development, Department of Education, faculty of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran. E-mail: jafari@edu.ui.ac.ir

3- Assistant professor, Department of Education, faculty of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran. E-mail: M.neyestani@edu.ui.ac.ir